

D E P L A T E
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

8e jaargang, nr 9, september 1979.

- - - - -
SEPTEMBER - ACTIVITEIT

Het bestuur van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen op de voordracht met dia's die doorgaat in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. L. Colensstraat, 6, Oostende op :

donderdag 27 september 1979 om 20u30

Het onderwerp : DE HISTORISCHE POLDERS VAN OOSTENDE

De spreker : Daniël FARASYN, provisor van het Koninklijk Atheneum
Gent - Sint-Pieters.

Teneinde ons jubileumjaar nog meer luister bij te zetten, start ons geacht lid Daniël Farasyn, de Oostendekenner van deze eeuw, onze nazomerse voordrachtencyclus met een onderwerp dat zich deze maal niet tot de oude stadskern beperkt, maar Groot-Oostende omvat.

Hij spreekt vanavond over het ontstaan en de evolutie van de Historische Polders van Oostende. Hoe eigenaardig het ook moge klinken maar de oorsprong van het huidige Groot-Oostende werd voor enkele eeuwen gelegd toen deze polders ontstonden, teneinde de haven op diepte te houden en aldus de bloei van Oostende als havenstad te realiseren.

De heer Farasyn deed in verband met dit onderwerp in het verleden reeds een flinke brok onderzoekswerk. Zo was het oorspronkelijk een onderdeel van zijn Licenciaats-titel die de haven van Oostende als onderwerp had. In 1963 ging hij meewerken met Professor AMERYCKX om, onder leiding van Professor TAVERNIER de Kaart van België en de Kaart van de Polders en de Duinen op te stellen. Hierbij deed Professor Ameryckx het bodemkundig gedeelte, terwijl de heer Farasyn voor het historisch gedeelte zorgde.

Het wordt dus weer een avond om van te snoepen, die door geen enkel rechtgeaard Oostendenaar mag gemist worden.
Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook niet-leden van harte welkom.

J.B. D.

- - - - -
MUSEUM

Het Heemkundig Museum is gedurende gans de maand september iedere dag geopend van 10 tot 12u en van 14 tot 17 u. (de dinsdag niet). Leden hebben vrije toegang op vertoon van hun lidkaart.

HET ONDERWIJS IN HET FRANS AAN DE LAGERE SCHOOL TE OOSTENDE TIJDENS HET
FRANSE EN NEDERLANDSE TIJDVAK

Hoe was het gesteld met het aanleren van het Frans in het onderwijs gedurende het Franse tijdvak (1794-1814) ? Door het arrest van 15 messidor an VI werd beslist om in het Departement van de Leie een Lagere School op te richten in de gemeenten met meer dan 300 inwoners : 2 te Tielt, 2 te Roeselare, 3 te Kortrijk, 2 te Poperinge, 3 te Ieper, 6 te Brugge en 2 te Oostende. In 1802 beweren 5 particuliere onderwijzers te Oostende het "lezen en schrijven in het Frans" aan te leren ; een andere geeft les in het "lezen in het Frans en het Engels" : dit uit "maritieme noodzakelijkheid". Aan 150 leerlingen leren twee onderwijzers in 1807 het Frans aan "d'après de bonnes règles et d'après les principes de Restaut".

Gedurende het Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830) werden in juni 1817 Rijkslagere Scholen opgericht, bestemd voor de zonen van Nederlandse ambtenaren en militairen, die zich na 1815 in het Zuiden gevestigd hadden. Weldra mochten ook de jongeren van onze aanzienlijke families de lessen bijwonen, mits betaling. Men deed beroep op Nederlandse onderwijzers. Deze scholen hadden vooral tot doel de Nederlandse taal te verspreiden. In maart 1818 kwam een Rijkslagere school te Oostende, in maart 1819 te Brugge en Ieper. De omgangstaal was het Nederlands en lessen in de Franse taal werden aanvankelijk slechts facultatief buiten de klasuren gegeven. Dit werd opgevangen door het stichten van "avondschoolen" voor het Frans. Einde 1823 kwam te Oostende een ondermeester in de Franse taal. Volgens het rapport van de onder-intendant (bewaard in het Rijksarchief te Brugge) was het onderwijs te Oostende goed, maar zou het aantal onderwijzers moeten verminderen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Het onderwijzerskorps vernieuwde zich in sterke mate en de onderwijzers, meestal jong, onderwijzen allen (op één uitzondering na) het Frans ; twee Franse onderwijzers vestigden zich te Oostende en onderwezen geen Nederlands meer.

M. Deneckere, uit wiens studie (1) alle gegevens voor dit artikel werden geput, vond de namen van enkele van deze onderwijzers terug : "enkel De Boone (1803 - 5 leerlingen) geeft geen les in de Franse taal ; J.C. Raeckman (1787), P.F. Ravez (1798), L.J. Vital (1806) hebben samen 222 leerlingen en onderwijzen Vlaams, Frans, wiskunde en aardrijkskunde. P. Vandenaudenaerde (1815), J.J. Terryn (1815), J.B. Royer hebben 93 leerlingen en onderwijzen Vlaams, Frans, spelling, vertaling en rekenkunde ; P. Defevez (1812 - 40 leerlingen) leert Frans, Vlaams en rekenkunde aan ; J.B. Perneel (1807 - 28 leerlingen) Vlaams, Frans, Latijn en rekenkunde. Twee Franse onderwijzers vestigden zich te Oostende en geven geen Vlaamse les : T. Frenaux (1808) gaf onderricht aan 8 leerlingen in Frans, rekenen en briefstijl ; J. Fontaine (1813) aan 37 leerlingen Frans en rekenkunde" (gegevens uit de Tafel van 38 februari 1818, bewaard in het Rijksarchief te Brugge).

E. SMISSAERT

(1) DENECKERE (Marcel), Histoire de la langue française dans les Flandres (1770-1823). Gent, 1954 (Rijksuniversiteit te Gent, Faculteit der Wijsbegeerte en Letteren. Werken uitgegeven door de Sectie voor Romaanse Philologie. "Romanica Gandensia", 2-3), blz. 138, 283 (met voetnota 16) en 284.

In vorige bijdrage zagen we BULCKE als grafisch ontwerper in dienst van het Kursaal te Oostende. BULCKE deed wel meer grafische opdrachten voor de Kursaal-directie. Zo kennen we van hem diploma's voor het "Festival Permanent 1906" waarvan een exemplaar bewaard wordt in de verzamelingen van "De Plate". Op het diploma zien we rechts de dokken en de De Smet de Naeyerbrug. Midden de stad Oostende (maagd met stedekroon) met in de ene hand een lier en in de andere hand een palmtak. Links een gezicht op de westgevels van Kursaal III.

Onderaan links is er een putto met het wapenschild van België ; onderaan rechts is er nog eentje nu met het wapenschild van de stad Oostende.

Van een jaar later dateert het diploma "Kursaal d'Ostende. Concours de chapeaux 31 août 1907".

Bovenaan in het midden van het diploma prijkt een omlauwerd medaillon waarin een dameshoofdje met extravagant hoofddeksel op prijkt. Vergulde sierstaven, rozen, lauwerkranen completeren het geheel. Ook van deze affiche bezit "De Plate" het exemplaar, afkomstig uit BULCKE's eigen verzamelingen. (1)

Keren we nu terug naar 1905 : naar het "Salon des Beaux-Arts d'Ostende 1905" (Kursaal, juli-september 1905) stuurde Emile een "Rêverie" en een "Printemps". Dat laatste was het ontwerp voor een decoratief paneel.

De catalogus van die tentoonstelling vermeldde Rogierlaan 28 als BULCKE's adres. In de zomer van 1907 stelde hij tentoon in het Hôtel Continental, samen met Vital KEULLER (2).

Uit 1908 dateert een foto die ons BULCKE en Geo DAVELUY toont als juryleden van een "Concours de Bébés" in het Kursaal. Bij hen troont BULCKE's dochttertje DINAH op een stoel (Verz. De Plate). Naar het Salon 1908 in het Kursaal stuurde BULCKE een portret dat door de kritiek weliswaar wellicht in de smaak van de opdrachtgever, maar meteen ook goedkoop-commercieël gevonden werd (3).

En daarmee raken we meteen het tere punt aan in het werk van BULCKE : zijn portretten. Hij moet er wellicht een duizendtal geschilderd hebben. Allemaal op bestelling natuurlijk. Technisch zijn ze zeer knap uitgevoerd, de gelijkenis zonder twijfel steeds treffend. Maar er steekt niets achter. Zijn portretten zijn louter techniek, geen menselijkheid, geen karakterweergave.

De oorlogsjaren 1914-1918 zullen voor BULCKE net als voor iedereen een ellendige tijd geweest zijn. We zijn vooralsnog slecht gedocumenteerd over BULCKE's activiteiten tijdens deze 4 sombere jaren. We kennen wel het uit 1916 daterende monumentaal ingelijste portret van Dinah BULCKE als Cleopatra. BULCKE voegde er een opschrift aan toe :

"De Cléopatre elle est entichée
L'Antiquité haute sa pensée"

We zien zijn dochttertje Dinah in een pseudo-Egyptisch gewaad en dito decorum. Voor haar dood in 1918 begon BULCKE al duidelijk met de ongezonde verafgoding van zijn tot wonderkindje opgekweekt dochttertje.

Twee andere portretten uit hetzelfde jaar 1916 tonen anderzijds dat BULCKE nog niet de zwaarmoedige figuur was die hij later worden zou. Het zijn namelijk twee karikatuur-portretten van Mevrouw BULCKE en van hemzelf. Vooral BULCKE's gechargeerde zelfportret met het grote hoofd op de kleine romp is kostelijk. De opschriften op de verfpotten die het tafereel stofferen ("Ton clair", "Rouge pour signature", "Bleu pour fonds") en het bandje "Professeur" rond BULCKE's arm zijn even zoveel knipoogjes naar de begrijpende toeschouwer.

Vermelden we dat beide karikatuur-portretten en het portret van Dinah-Cleopatra in bezit zijn van onze kring.

Dan is er nog het tryptiekje "Een uitstapje tijdens de Oorlog. Dinah en haar moeder" uit 1917. Drie tafereeltjes waarop BULCKE vrouw en kind penseelde op wandel met de picknickmand, picknickend en 's avonds op weg naar huis met veldbloemen in de arm. Een tafereel vol zorgeloos geluk.

In de archieven van De Plate berusten nog enige fotografische reproducties van BULCKE-schilderijen die tijdens de oorlog ontstonden : een rond damesportret uit 1914, een ovaal portret van een lezende dame bij een venster uit 1916 en een portret van ene Jean-Paul 6 1/2 jaar oud uit 1915.

BULCKE's tragedie begon in 1918 toen zijn zo geliefde Dinah kwam te sterven. Van dan af was BULCKE een getekend man. Meteen trok hij alle registers open van de ziekelijke afgoderij van zijn dochtertje : In zijn romantische geest namen de talenten van het dode meisje bovenmaatse proporties aan. Dinah's graf te Schaarbeek werd een sentimenteel monument in een mengeling van Art-Nouveau en suikertaartstijl, met portretmedaillon en pseudo-filosofisch opschrift.

In 1919 penseelde BULCKE een rond olieverfje : "Dinah. 13 1/2 ans. Vision éternelle". Een speciale herinneringspenning "Dinah BULCKE" en een geïllustreerd herdenkingsalbum volgden in latere jaren. Dit album is een van de zieligste drukwerken die wij kennen : Op de kaft prijkt een montage met 8 portretten van Dinah. De schrijfster Gabrielle REMY, lerares van Dinah, schreef een inleiding. Daarna volgden een reeks schoolopstellen en gedichten van Dinah, aangevuld met talrijke foto's van haar studiewerkjes : tekeningen naar het plaaster, bloemstukjes... (4)

Eveneens te zien in de optiek van Dinah's afsterven is het hypersentimentele schilderij "La barque de la vie" : een bootje met als boegbeeld een geblinddoekt vrouwenhoofd, vaart, begeleidvzan een zwaan het water af. Op de boot staat Dinah. Nimfen met attributen der schone kunsten omzwerven de bark, evenals de dood met zijn ongenadige zeis... Een werk dat niet zou misstaan op een tentoonstelling over symbolistische schilderkunst.

(1) CIRCE : Le grand concours de chapeaux, in La Saison d'Ostende, 30, 66, 3 september 1907.

(2) La Saison d'Ostende, 4 juli 1907.

(3) M.D.V., Le Salon du Kursaal, in La Saison d'Ostende, 8 september 1909.

(4) Verschenen in 1936 en herdrukt in 1959.

(wordt voortgezet)

Norbert HOSTYN

VEILINGPRIJZEN

Op 12 mei had te Brussel een grote veiling plaats van waardevolle boeken. Uit die veiling hebben we genoteerd :

Philippe FLEMING : Oostende vermaerde gheweldighe lanckduyrighe Belegeringhe (1621)

29.000 F.

STROOBANT : Monuments et vues d'Ostende d'après nature et lithographies (1847)

25.000 F.

Henrick van HAESTENS : De bloedige ende strenge Belegeringhe der Stadt Oostende in Vlaenderen (1613)

27.000 F.

Op al die prijzen moet men nog 25 % toeslag bijrekenen.

O. V.

Het moet rond de jaren '96 geweest zijn dat de eerste hondenvanger werd aangesteld. Het was een zekere Eyland die rondtrok met een soort gesloten bakkerskar en steeds vergezeld was van een politieagent. Deze laatste moest er voor zorgen dat niemand de hondenvanger te lijf ging.

Toen krioelde het van honden te Oostende, zodat een belasting werd gelegd op het houden van die huisdieren. Voor elke hond diende men enkele franken neer te tellen. Het was iets meer voor de grote honden, zodat kleine en grote medalies werden uitgereikt. Gedurende lange tijd gold dan ook te Oostende de spreuk, om vergelijkingen te beklemtonen : "Klein kind, klein gat - grote hond, grote medalie". Honden zonder de nodige medalie werden aldus door de hondenvanger ongenadig opgepakt, ook wanneer de eigenaar protesteerde.

Veel honden werden door de bezitters zelf afgemaakt. Meestal door verdrinking. Ik heb nog gezien hoe levende honden geworpen werden in het Schaperssas. Bij laag water bleven ze steken in het slijk en moesten daar de dood afwachten wanneer de tij keerde.

Eigenaars konden hun gevangen honden afhalen in het slachthuis mits betaling van het verschuldigde bedrag. Bij verzuim werden de dieren na enkele dagen pijnloos afgemaakt.

§ § § § § §

Ik deed mijn eerste (plechtige communie) op Passiezondag 1898. Moeder leefde toen nog. Passiezondag was voor het gewone grut. De jongens uit het College deden hun eerste communie op de hoogdag van Sinksen. Ze hadden aldus meer kans op goed weer. Toen mijn beurt kwam was het erg koud en het volgende jaar toen mijn zuster haar Eerste Communie deed vertrok zij van thuis op de oude Vuurtorenwijk, naar het Hazegras in een sneeuwvlaag.

Daar ik leerling was van een gemeenteschool, werd ik bij de behoeftigen gerekend door de Vereniging "De Voorstanders der Gemeentescholen" en werd in een nieuw pak gestoken door dat Werk. Dat bestond uit een proper zwart kostuumpje met lange broek, een bolhoedje, zwarte molières, wit hemd met blauw strikje (kleur van de Liberalen). Moeder had schoenen doen maken bij een artiest in de buurschap (knoop-schoenen). Ik heb er niet veel plezier aan beleefd want ze waren te klein gemaakt.

We kregen een boekje met 100 tombolalootjes aan 10 centiemen stuk, om die in de buurt te gaan verkopen, maar moeder wilde niet dat ik rondleerde met die lootjes. We behielden het boekje en hadden zelfs prijs. Een paar weken nadien, of was het bij mijn Vorming, de dinsdag na Pinksteren, werden wij, de verkleden, uitgenodigd in het café bij Pier Lingier - hoek Kerk- en Breidelstraat - om witte wijn te drinken met enkele "petit-beurres". Nog wat later, op een namiddag, mochten wij op bezoek bij mevrouw Pieters, 's burgemeesters gade, en werden vergast op boterkoeken en chocolademelk. Daar was het aangenaam. We moesten elk een liedje zingen en we kregen elk een mirliton. Dat in tegenwoordigheid van de grijze mevr. Pieters en enkele andere dames op leeftijd (waarschijnlijk de dames van bovengenoemde liefdadigheidsvereniging).

Uit die jaren herinner ik mij ook nog dat de leerlingen uit de stadsscholen soms om een brood mochten gaan bij een bakker in de Vrijhavenstraat. Dat was meest na de begrafenis van een liberale ingezetene.

EUGENE BOCHART, OSTENDE A LA MAIN. DICTIONNAIRE HISTORIQUE DES RUES, PLACES, MONUMENTS, PROMENADES, ETC... BRUXELLES (1861)

Dat is het oudste werkje over straten, pleinen, monumenten, enz. van Oostende. Na bijna 120 jaar, waarin de culturele en materiële omstandigheden sterk veranderd zijn, blijft dat boekje, in zijn geheel, voor de liefhebber zeer lezenswaard.

Volgens E. Desseyn (Dict. biograph. des Sciences, des Lettres et des Arts, Brux., 1935) werd Eugène Bochart (E.B.) "cordonnier, homme de lettres, ancien conseiller communal de Bruxelles" geboren in Oostende in 1819 en stierf hij in 1877 in Brussel. Over zijn Oostendse herkomst heb ik echter geen spoor gevonden in de registers van de burgerlijke stand van onze stad.

Die schoenmaker-letterkundige moet een opmerkelijk, bedrijvig en ambitieus man geweest zijn. Zijn bibliografie bevat : twee gidsen voor Brussel, nl. een gids voor vreemdelingen (1851) en een van Oud en Nieuw Brussel (1857). Verder "Fleurons patriotiques de la jeunesse belge" (1859) waarvan hij hetzelfde jaar een Nederlandse uitgave publiceerde. Tenslotte : "Fleurons patriotiques de la couronne belge (1856) en "Biographies des Membres des deux Chambres législatives. Session 1857-1858" (1858). Van die twee laatste werken en ook van "Oostende à la main" bezit onze Stadsbibliotheek een exemplaar.

Laatstgenoemde "Fleurons" zijn een soort herdenkingsalbum van de feestelijkheden en tal van Belgische gemeenten gehouden n.a.v. de 25ste verjaardag van de inhuldiging van Koning Leopold I. Het eerste deel bevat de verslagen, het tweede liederen en gedichten voor die gelegenheid gemaakt. Het is een polyglottische verzameling van 29 Franse (waaronder een van Felix Coenraets uit Oostende), 5 Waalse, 5 Vlaamse (waaronder een van Vrouwe Van Ackere, gebr. Maria Doolaeghe -de populaire dichteres uit Diksmuide - 1803-1878), 2 Italiaanse en 2 Latijnse.

De biografieën van de leden van de wetgevende Kamers is een lijvig boekdeel geïllustreerd met fijne litho's, portretten van senatoren en volksvertegenwoordigers. In zijn "Préface" bekent E.B. : "Nous vous permettrons parfois la discussion et la critique". Wat hij inderdaad graag deed, zoals uit zijn "Oostende à la main" blijkt. In de lijst van de volksvertegenwoordigers uit die tijd staat o.a. : Jean Ignace Antoine Van Iseghem, geb. in Oostende op 6.2.1816, verkozen op 13.6.1848, Oostends gemeenteraadslid sinds 1856 en bevoegd op het gebied van handelsverdragen en de scheepvaart. E.B. noemt hem "ni écrivain, ni orateur" en schiet op hem, die in 1861 burgemeester van Oostende werd, in zijn Oostendse gids een pijltje af (zie verder).

En nu dat "Oostende à la main" van E.B. De bonte inhoud verraadt een levendige geest die zich meestal zakelijk maar zich ook herhaaldelijk lyrisch uitdrukt, hier en daar polemisch en soms met een vleugje naïeve zelfgenoegzaamheid.

Na de inleiding, waarin E.B. verklaart te streven naar "vérité, clarté, moralité et convenance", krijgen we wat topografische en statistische gegevens (p. 9-14). We vernemen dat op 31 december 1859 de bevolking 16.909 inwoners telt waaronder 2.000 Engelsen. De stad heeft 4 poorten, 51 straten, 1.500 huizen, touwslagerijen, zeilmakerijen en verscheidene tabak-, zeep- en oliefabrieken.

Nogal bevreedend is het psychologisch verschil dat E.B. opmerkt tussen vissers en matrozen. Het leven van de visser, onontwikkeld maar onverschrokken, beperkt zich tot het vangen van vis en het uitgeven van het zuurgewonnen geld. De matroos is meer ontwikkeld, kalmer in het gevaar, minder bijgelovig maar groter verkwister. De Oostendse burger is over 't algemeen beleefd, houdt van gezelschap en bezit een uitgesproken handelsgeest. Er is weinig partijzucht en er zijn geen familieveten. (Niet te geloven !). Buiten de muziek bloeien kunsten en letteren er niet. Er is dringend een museum en een bibliotheek nodig (wensen die goddank al lang verhoord zijn !).

Op de Oostendse kiezerslijsten staan 491 kiezers voor de wetgevende Kamers, 507 voor de provincieraad, 541 voor de gemeenteraad. Tot de eerste categorie behoren o.a. : 113 ambachtslieden, 84 kleinhandelaars, 59 eigenaars, 50 kroeghouders, 30 pasteibakkers en bakkers, 25 groothandelaars, 13 kleine hotelhouders, 7 dokters en chirurgen, 6 apothekers, 6 slagers, 4 brouwers, 3 juweliërs, 1 advocaat, 1 architect, 1 molenaar en 1 rentenier.

Hierna weidt E.B. uit over 't klimaat en de baden (p. 15-20). Ons klimaat is heel gezond wegens de voortdurende beweging van de lucht en het zoutgehalte ervan. Daarom heerst hier weinig longtering. De zeebaden zijn de roem van Oostende maar ze worden nog te weinig gebruikt. Die koude baden zijn uitstekend voor het zenuwstelsel en de bloedsomloop. Ze moeten echter met zorg genomen worden : slechts één keer per dag, het liefst 's morgens en niet als men bezweet is of na een copieuze maaltijd. Loop dadelijk de zee in en houd het water uit je oren met een badmuts. Niet langer baden dan 20 min., blijf in beweging, laat de golven tegen je rug slaan, droog je direct af, drink daarna een glas madeira of malaga en ga wandelen. Heilzaam is ook een ritje langs het strand op 'n paard of op 'n ezel (dat was dan voor de happy few !).

Nu volgt een beknopt overzicht van Oostendes geschiedenis (p. 21-34). Allemaal bekende zaken. Onnauwkeurig is de opmerking : "Dès qu'Ostende tomba au pouvoir des Espagnols, les habitant émigrèrent en masse...". Dat gebeurde eigenlijk vóór de capitulatie.

Aan het slot van dat hoofdstuk verklaart E.B. "en qualité d'écrivain politique" vertrouwen te hebben in de meerderheid der gemeenteraadsleden maar minder in de nieuwe burgemeester (ei, ei ! en dat was Jean Ignace Van Iseghem die van 1861 tot 1882 het algemeen vertrouwen genoten heeft. Hoe moet het E.B. verdrieten dat er in Oostende een laan de naam draagt van die burgemeester, "ni écrivain, ni orateur" !).

Daarna serveert E.B. de hoofdschotel, zijn "Dictionnaire historique" (p. 35-126) die alfabetisch is opgevat. Het eerste lemma is : Abattoir (rue de 1'), het laatste : Traversière (rue).

Bij de bespreking van de "rue Albert" (nu het gedeelte van de E. Beernaertstraat tussen Christinastraat en de H. Serruyslaan) spuwt E.B. zijn gal uit op Aartshertog Albrecht omdat die verantwoordelijk zou geweest zijn voor het langdurig beleg dat zoveel bloed heeft doen vloeien (alsof de omstandigheden de man van Isabella niet gedwongen hebben !). En E.B. gaat verder : "... nous aurions préféré au mitrailleur d'Ostende (asjeblijf !), un des plus généreux défenseurs de la ville : Simon Stévin, l'illustre ingénieur brugeois..." (p. 36). Daar kijk je van op : S. Stevin, verdediger van het belegerde Oostende ! Wel diende S. Stevin sinds 1593 in het Staatse leger, maar nog nergens heb ik vermeld gevonden dat onze merkwaardige Bruggeling actief is geweest in Oostende. Misschien bedoelt E.B. dat de ideeën van S. Stevin over sterktenbouw door Prins Maurits, zijn vriend en bewonderaar, -aan wie de zorg voor de vesting was opgedragen- ook in Oostende in praktijk werden gebracht.

In verband met het stadhuis - onder : Armes (place d') - waarin zich "la grande salle du casino" bevindt, citeert E.B. : "tarif de l'abonnement aux fêtes du casino". Voor de Oostendenaars - par ménage, pour toute la saison... Fr. 15. Geen kleinigheid als men bedenkt dat een werkmán toen 1 F. per dag verdiende !

De "rue de la Bride", als vertaling van Breidelstraat, zit E.B. dwars. Hij spreekt van "traducteur ignorant" en "erreur grossière". Het moet "rue Breydel" zijn, zegt hij, naar de naam van de Brugse volksleider uit de 14e eeuw. Dat lijkt wel heel onwaarschijnlijk want veel devotie heeft die gespierde "maceclier" hier niet genoten. A. Sleeks (Oude Oostendse Straten en Gebouwen. 1960) vindt de vertaling correct en beweert dat breidel o.a. een band is die twee delen samenhoudt of verbindt. Als voorbeeld geeft hij op "breidelsteen", een woord dat ik nergens heb aangetroffen.

De Bo (*Westvlaams Idioticon*) leert wat anders. Breidel, breiel betekent niet alleen "gebit" maar ook : de leuning van een brug en de verlengde uiteinden van die afsluiting als om de toegang tot de brug te beveiligen. Als voorbeeld haalt hij aan : "een brug met een breiel... De Breidelstraat te Brugge". Etymologisch nu (vgl. o.a. Vercoullie) is breidel afgeleid van breien in de betekenis van (heen en weer) trekken en vandaar vlechten. Dat laatste wordt door De Bo bevestigd. En vlechten is een manier van verbinden. Zodat Breidelstraat misschien "verbindingstraat" zou kunnen betekenen. Het blijft een semantisch probleempje.

De Werfstraat (rue du Carénage) -nu H. Serruyslaan - geeft E.B. de gelegenheid afkeurend te spreken over de artesische put in 1859 in het (latere) Leopoldspark geboord. Hij noemt het een "travail malheureux". Zelfs de wasvrouwen willen dat water niet. Met welgevallen haalt hij "La Flandre Maritime" van 2 december 1859 aan : "Die onderneming is een volledig mislukking. Ze hebben water gevonden, maar welk water ! Wij verkiezen zeewater dat overvloediger is en bijna even goed".

Sprekende over de zeedijk deelt E.B. de prijs van het abonnement mee "pour les entrées au Kursaal" (p. 81). Voor een Oostends gezin "avec les entrées au Casino et au Jardin des Princes : 35 F. pour la saison". Ook geen peulschilletje. Dat Prinsenhof lag tussen de Capucijnenstraat en het Hulppoortje (het zogn. Uleportje), gelegen aan het einde van de Hofstraat.

Interessanter is de paragraaf : "Service de la plage" (p. 85). Een paar details. Tussen het oosterstaketsel en Mariakerke, een strook verdeeld in een oostelijke en een westelijke zone, moet de concessiehouder respectievelijk 100 en 200 badkoetsen ter beschikking stellen, waarvan respectievelijk 30 en 60 met 2 afdelingen. In iedere koets moeten er 4 badkostuums voor heren en 4 voor dames liggen, benevens een reglement en een klachtenboek. Er wordt éénpaard voorzien voor 7 badkoetsen. Minstens 3 koetsen moeten reddingstoestellen en hulpmiddelen bevatten. Verder is er voor iedere groep van 50 koetsen een redder met redding gordel en een kurken bol gehecht aan een koord van 100 m lengte, en voldoende roeiers voor de reddingboot. Het dienstpersoneel moet een herkenningsteken dragen en mag geen fooien ontvangen (hoe bestaat het !). Kosten : 'n badkoets met één afdeling, per persoon : 0,60 F. Een persoonlijke gids : 0,60 F. Aan het slot geeft E.B. een prikje : hij pleit voor vrije exploitatie en wijst privileges af.

Van de parochiekerk (op de Place Saint-Pierre), na de brand in augustus 1896 vervangen door de huidige SS. Petrus en Pauluskerk, geeft E.B. (p. 114) een inventaris op van de schilderijen (allemaal verbrand ?).

Bij al die nuchtere beschrijvingen kan E.B. zijn literaire neigingen niet altijd bedwingen. Ze braken al door in zijn "Résumé historique" waar hij bij het aantippen van de dood van koningin Marie-Louise (11 oktober 1850) de verzen afdrukt - overigens van geringe poëtische waarde - die hij naar aanleiding van haar begrafenis gepubliceerd had. Ook in zijn "Dictionnaire historique" laat hij in een achttal gevallen zijn fantasie en zijn sentimentaliteit de vrije teugel.

Hij verhaalt drie liefdedrama's. Het eerste (in verband met de Brabantstraat) speelt zich af in 1649. Een Spaanse don, uitzichtloos verliefd, pleegt zelfmoord en probeert zijn dood in de schoenen te schuiven van zijn rivaal. Zijn wraak mislukt op het nippertje (p. 46-49). Het tweede (in verband met de Lijnbaanstraat) betreft de jonge vrouw, die, verstoten door generaal Francis Vere, tijdens het beleg bij een bestorming van de stad door de Spanjaarden op 7 januari 1602, vrijwillig, in mannenkleren de dood ingaat (p. 70-71). Het derde (in verband met de Kortestraat, nu Kleine Weststraat) getiteld : "Souvenir du camp de Beverloo" is een geschiedenis uit 1834-1836 : het komt hierop neer : de verloofde van een Oostends meisje wordt in een duel om haar gedood en zij trekt naar het klooster (p. 72-77).

Verder vertelt E.B. (in verband met de Breidelstraat) met details en dialogen, het spaak gelopen complot van kardinaal Mazarin tegen Oostende in 1648 (p. 50-57). In de Sint-Franciscusstraat woonde omstreeks 1700 een vissersvrouw, in haar weduwschap krankzinnig geworden ("la folle d'Ostende"). Ook dat feit wordt dramatisch uiteengezet. (p. 95-98). De Langestraat, waar, in nr 53, koningin Marie-Louise stierf, inspireert hem 5 bladzijden ontboezemingen (p. 101-106). Tenslotte is de zee voor E.B. een bron van diepe aandoeningen, eerst in een stuk, bestaande uit proza en verzen, dat hij betitelt : "Un rêve sur les épis-brise-lames" ("extase, viens à mon secours !") (p. 82-84) en tenslotte wanneer hij van op het staketsel het geweld van de zee aanschouwt (p. 128).

Na zijn "Dictionnaire historique" bezorgt E.B. ons een lijstje van "Personnes remarquables nées à Ostende" (p. 127-130). Tot de minder bekenden behoren : 1. Cornelis Boubereel, geb. 1697, een pater oratoriaan die werkzaam geweest is in Kevelaar en later als parochieherder in Rotterdam waar hij ook gestorven is. 2. Heter Frans Ledoux, geb. 17 april 1698. Na zijn studies in Brugge en Douai werd hij in 1724 raadslid en schepen in Brugge waar hij overleed. Hij schreef een viertal werken.

De hierop volgende "renseignements" bevatten de adressen van enkele consuls. De versnippering van het toenmalige Duitsland blijkt uit het feit dat er in Oostende een consul is voor Baden, Braunschweig, Hannover en Hessen nl. Van Iseghem, Christinastraat 74. Voor Pruisen is dat Bach, Capucijnenstraat, 11. Toen al kwamen vele Duitsers onze badstad bezoeken.

Ook het volgende verdient de aandacht : "Tarif du prix des courses" (p. 132) : Omnibus : per persoon en per rit 0,50 F. (niet zo goedkoop) ; Vigilantes : van 5 u. tot 22 u. : naar station of terug : 1 F. ; in stad : 1 F., na 22 u : 1,50 F.

Nog iets : niet méér dan 4 personen per vigilante. Conducteurs en koetsiers mogen geen drinkgeld vragen (Ha, die goeie ouwe tijd !).

De gids sluit met een hoofdstuk : "Environs d'Ostende" (p. 133-141). Achtereenvolgens worden vermeld :

1. Fort Albert ("entièremment encaissé dans le sable") ;
2. Chambre d'Albert et d'Isabelle. Hier schiet E.B. een bok van formaat. In die kamer zou de aartshertogin haar fameuze eed (je weet wel) afgelegd hebben. Dan lees je de ondoordachte bewering, met het belachelijke slot : "en historien sincère, nous affirmons que ce serment a été prêté, mais nous avons peine à croire qu'il ait été fidèlement tenu". In een stevig gedocumenteerde bijdrage (Biekorf, 1970, nr 3-4, p. 65-71) heeft A. Viaene die fabel definitief uit de wereld geholpen ;
3. La Tour de Ravesy. (Spoorloos verdwenen. Op de plaats daarvan staat nu de schuur van Maurice en Victorine Boydens, hoveniers, Nieuwpoortse Steenweg 640, tussen die steenweg en de Duinenweg, aan het eind van het goed van Prins Karel).
4. Slykens. Hier vestigt E.B. de aandacht op de natuur-historische verzameling van Louis Fr. Paret (1777-1859), een merkwaardig man. (Volgens R. de Beaucourt : R Ravesy-sur-mer, Ostende, 1898, p. 31, werd de hele collectie in 1868 door de erfgenamen verkocht bij akte verleden voor notaris F. Van Caillie te Oostende) ;
5. Nouveau Phare. (57 m hoog - in gebruik genomen op 1.1.1861) ;
6. Chapelle des Dunes. Daarmee bedoelt E.B. , vrij onduidelijk, de bekende Visserskapel. Weer verzeilt hij helemaal in de legende. De kapel (die eigenlijk uit 1717 dateert) stond zagezegd op de plaats van een oudere waaraan volgende legende verbonden is : La Vierge aux souliers d'or. Légende du 14me siècle". Een Oostends meisje wordt ervan beschuldigd uit de kapel een gouden schoentje gestolen te hebben. De Heer van Ravesy wil haar doen terechtstellen maar de minstreel van Ravesy suggereert in een lied dat het meisje, voor haar zieke moeder biddend, het schoentje van O.L.Vrouw zelf gekregen heeft.

In de kapel gebeurt dan het tweede mirakel : de H. Maagd geeft het meisje het andere schoentje. De minstreel trouwt met de Oostendse. "Ils vécutent de longs jours dans la joie" (p. 140). Happy ever after ! Die kapel, voegt E.B. erbij, werd door de soldaten van Daniël van Praet, Heer van Merwede, bij zijn aanval op Oostende, in 1489 verwoest.

7. Bruges. Dat dus ook tot "les environs d'Ostende" behoort. E.B. geeft een opsomming van de Brugse bezienswaardigheden.

Daar E.B. zijn boekje in eigen beheer heeft uitgegeven voert hij in de allerlaatste roze gekleurde bladzijden reclame voor enkele Oostendse winkels. Ik beveel ze hier ook aan :

- A la Ville de Bruxelles, Bonneterie¹as, lingerie... Marché aux Herbes (coin de la rue du Quai). N.B. Les plus beaux articles ne sont jamais étalés.
- J. Buffa, Magasin d'estampes... (vis-à-vis le Jardin des Princes).
- Huyghe-Clicteur, Bijouterie et Orfèverie (rue de la Chapelle, 27).
- F. Hellebuyck, Coiffeur. Fabrique de perruques (rue de Flandre, 14).
- Slitten, Bazar africain (rue de la Chapelle, 41).
- P. Parot, Pédicure, Hotel Saint-Denis, rue de la Chapelle. Les samedis et dimanches. Plus on coupe les cors plus ils repoussent.

Is dat vademecum van E. Bochart in streng historisch opzicht niet overal zuiver op de graat, voor de kennis van Oostendse toestanden omstreeks 1860 biedt het kleurrijke informatie.

G. BILLIET

NIEUWS OVER OOSTENDSE EDELSMEDEN

... blijft schaars, maar nu en dan komen sporadische gegevens aan de oppervlakte. Dit is nu weer het geval in de excellente publicatie van Paul DE BRABANDERE : "De Kortrijkse Edelsmeedkunst" (Verhandelingen uitgegeven door de Leiegouw VI, Kortrijk, 1979, p. 29), waar we het volgende lezen onder d) Vrijmeesterschap :

"De leerjongen die zich als vrijmeester in de nering wilde laten aanvaarden om zo voor eigen rekening te kunnen werken, slaagde hier niet onmiddellijk in ; meestal moest hij nog jaren als gezelschap bij een meester werken. De overheid had immers het aantal meesters beperkt, hoewel de stichtingsordonnantie van 1650 hiervan niets vermeldt.

De ordonnantie van 24 juli 1688 stelt het aantal meesters die van de Kortrijkse nering deel mogen uitmaken vast op 4, ofschoon er in 1650 bij de oprichting van het Kortrijkse ambacht al 6 meesters waren. In 1748 was het maximum gebracht op 6. Sedert 15 september 1768 waren 10 meesters toegelaten.

Zo komt het dat o.m. Michel De Coninck, Jan-Baptist Walgrave en Pieter Gantier, ondanks hun herhaalde rekwèsten, zich in de jaren 1760 elders moesten vestigen ; ook Polycarpus Delerive, geboren in Rijsel, die 8 jaar als gezelschap bij Pieter Nolf werkte, Jozef Maes, die 6 jaar als gezelschap bij Pieter Waldack verbleef, en Philip Rogiers, konden zich in Kortrijk niet als meester vestigen. Wij ontdekten dat Delerive zich in Oostende heeft gevestigd.

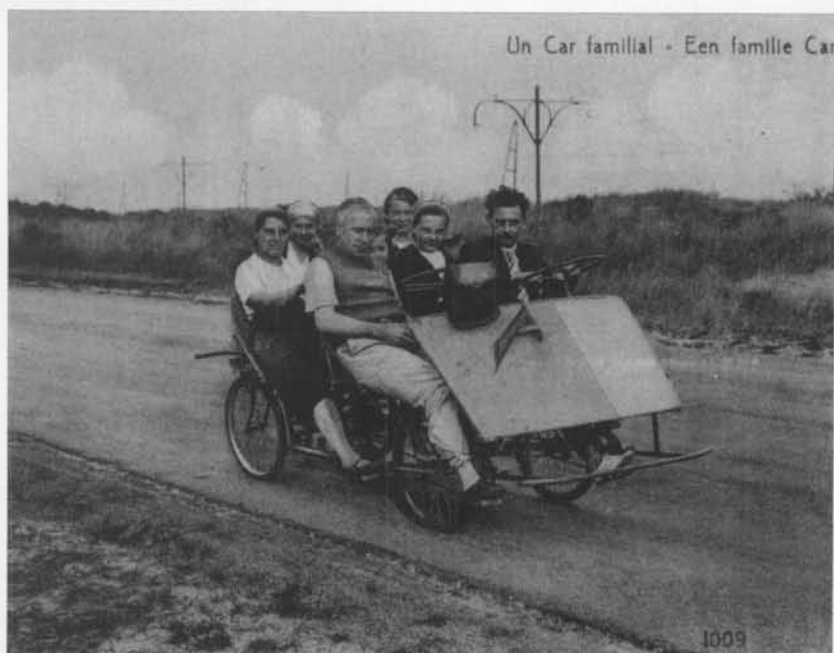
Deze maatregelen waren erop gericht, de edelsmeden een voldoende afzet te waarborgen ; de jongeren moesten wachten tot een meester overleed of ontslag nam, vooraleer ze in de nering konden worden opgenomen."

N. HOSTYN

MODERNE KUSTFOLKLORE BIJNA EEN HALVE EEUW OUD.

Een der eerste echte
"billekarren"
(circa 1936)

Nog een ander
model
(circa 1938)

Een oplossing
voor het brandstoftekort
(circa 1950)

ECHTE TOERISTISCHE KUSTFOLKLORE

Menigmaal heb ik de aandacht gevestigd op zaken die actueel zijn en soms heel vlug kunnen verdwijnen, zodat ze tot de kleine historie van een gemeente of een streek behoren.

Zo is het ook met de beruchte "billewagens", "billekarren" of "cuisse taxes". Ze rijden nog steeds, maar zullen ze toch niet eens verdwijnen voor een moderner amusement. Elders dan aan de Belgische kust heb ik dergelijke "trapauto's" (dat zou het juiste woord zijn) ^{niet} gezien. Aan menig persoon heb ik daarover navraag gedaan, maar niemand scheen ooit een "billekarre" in Nederland, Duitsland, Engeland, Frankrijk of Spanje gezien te hebben. Ook bij ons in het binnenland niet. (1)

De eerste "billekarren" dateren van rond het jaar 1935. Heel wat vrolijke toeristen hebben er jolijt en vreugde aan beleefd. Personen die als heel ernstig in hun werkkring aangeschreven stonden, werden uitbundig wanneer ze een uurtje per "cuisse tax" langs de dijk slingerden. Vooral de jonge Engelsen waren er gek op. Hierbij wil ik U een paar prentkaarten van de eerste "billekarren" laten aanschouwen. Zoals U zelf kunt vaststellen zijn er ook heel wat variaties in dat grotemensen-speeltuig geweest. Men remde dank zij de zware stang en er was een dynamolamp voorzien.

De teksten op de prentkaarten die ik bezit zijn ook zeer variërend. Ze zijn zogezegd leuk opgesteld, met het Frans vooraan in een nonchalante stijl.

- Un car familial - Een familie car (Star) ;
- Transport en commun (Nels) ;
- Promenade en cuisse tax (Star) ;
- Cuisse tax (Star) ;
- Les transports en commun - Vlug en gemakkelijk (Nels) ;
- Cuis-Tax sur la Digue (Albert) ;
- Une solution pour le transport familial - Een oplossing voor het vervoer van de familie (Nels) ;
- Promenade en tandem - Tandem wandeling (Nels) ;
- Le nouveau sport - De nieuwe sport (Arfo) ;
- La nouvelle 4 C.V. - En rijden is plezant (Nels) ;
- Transport en commun - Het moderne vervoermiddel (Nels) ;
- Les belles randonnées - Op avontuurreis (Nels).

Wie weet bezorgt ons eens iemand een vooroorlogse "billewagen" voor het heemkundig Museum van "De Plate".

O. VILAIN

(1) in Duitsland zouden die wel in een paar speelparken aan te treffen zijn.

OOSTENDSE STRAATNAMEN

Dat oude Oostendenaars moeilijk alle tribulaties in verband met de Oostendse straatnamen kunnen aanvaarden hoort men nog regelmatig. Men spreekt nog van de "Boelevaar du Midi", de Veldstraat, de Kortestraat, de Weststraat en dies meer.

Een paar maanden geleden sprak een oude Oostendenaar mij aan in de Wellingtonstraat en vroeg de weg naar de "Koninginnelaan", dat was juist om het hoekje, vertelde ik hem. Zijn antwoord : "dat is geen waar, dat is den Avenue de la Reine..".

J.H. K.

IETS OVER A. VIERENDEEL, ONTWERPER VAN HET TYPE BRUG DIE OVER DE 'DEMEY-SLUIZEN' LIGT...

Er bestaan nog vele "Vierendeel-bruggen" in België, in Zaïre en over de gehele wereld. Zij leggen getuigenis af van het vernuft van Arthur Vierendeel (1852-1940), een dynamisch ingenieur, een groot christen en een geleerd professor aan de Katholieke Universiteit te Leuven. De twee bruggen over de Demey-sluizen te Oostende zijn gebouwd en herbouwd volgens het procédé-Vierendeel. De bedoeling van dit artikel, dat zich beweegt op het terrein van de geschiedenis der positieve wetenschappen, is niet de bouw van deze bruggen te schetsen (wat nog ontbreekt in "De Plate" - wie kan daar met kennis van zaken over schrijven ?) maar beknopt de betekenis te belichten van deze geleerde aan de hand van een bijdrage van A. Lederer (1).

Arthur Vierendeel werd geboren te Leuven op 10 april 1852 uit een bescheiden gezin. In 1874 behaalde hij aan de Katholieke Universiteit te Leuven met grote onderscheiding het diploma van wat later "burgerlijk ingenieur" zal genoemd worden. Vierendeel vatte zijn loopbaan aan in de "Ateliers de La Louvière", waar hij van 1876 tot 1885 fungeerde als hoofd van dienst.

Toen de provincie West-Vlaanderen in 1885 de Provinciale Technische Dienst creëerde, werd Vierendeel als hoofd aangesteld met de rang van "Hoofdingenieur-Directeur van de Provincie". Onder zijn leiding en stuwning werden in West-Vlaanderen 2.271 km. aarden wegen omgevormd tot steenwegen.

Op 1 december 1889 werd hij tot buitengewoon hoogleraar benoemd aan de K.U. Leuven. In 1896 stelde de jonge hoogleraar aan de academici en de ingenieurs de zgn. "boogbalk" ("poutre à arcades") voor, wat een schandaal veroorzaakte. De "boogbalk" is een balk zonder diagonalen (iets gloednieuw voor die tijd) en werd sindsdien over de gehele wereld bekend als "Vierendeel-balk". Deze uitvinding werd onderscheiden met de "Prijs van de Koning" (bedrag : 25.000 Goudfrank). Door het creëren van de "boogbalk" kan Vierendeel werkelijk beschouwd worden als één van de promotors van het experimenteel onderzoek in het domein van het bouwwezen. De eerste Vierendeel-brug werd te Avelgem in 1902 over de Schelde gebouwd, weldra gevolgd door vele andere.

Hoewel Vierendeel geen ingenieur verbonden aan het Ministerie van Openbare Werken was, maar enkel van West-Vlaanderen, werd hij dikwijls om advies gevraagd door de regering voor werken van nationaal belang, wat de aanleg van wegen en kanalen betreft. Na Wereldoorlog I vermenigvuldigden zich de "Vierendeel-bruggen", o.a. te Oostende. De bruggen over het Albert I-kanaal werden volgens hetzelfde procédé gebouwd, en, na Wereldoorlog II, herbouwd.

De koning benoemde Arthur Vierendeel tot ridder in 1933. Hij overleed, hoogbejaard, te Ukkel bij het begin van de Tweede Wereldoorlog.

E. SMISSAERT

-
- (1) LEDERER (A.), Un grand constructeur, Arthur Vierendeel, in : Colloque d'histoire des sciences III. Louvain-la-Neuve, 17 mars 1977. Louvain, 1979 (Université de Louvain. Recueil de Travaux d'Histoire et de Philologie. 6e série, fasc. 15), blz. 23-33, vanwaar alle gegevens voor deze notitie. Lederer kon beschikken over het "Dossier Vierendeel" (bewaard in het Archief van de K.U. Leuven) en over de Archieven van de familie Vierendeel.
-

Wanneer U zelf "De Plate" niet verzamelt, geef dan uw oude nummers door aan een vriend of kennis. Aldus kunt gij een nieuw lid winnen !

GEDENKTEKEN TE MILFORD HAVEN (Zie De Plate, nrs. 6-8, p. 3)

Ik bezit een foto van dit monument, genomen tijdens of kort na de inhuldiging. Langs weerszij staan enkele gekende Oostendenaars. Het heeft geregend want te Milford regent het altijd !

Het betreft een kleine obelisk, een kleine 6 meter hoog. Op het voetstuk staat gebeiteld :

Erected by
Steam trawler owners
and people of Ostend
Who were resident in this town
during the great war
1914-1919
as a mark of gratitude to the
British nation in general
and the
people of Milford Haven
for the hospitality received here
during the period
of exile from Belgium.

Links op de foto ziet men volgende personen :
André Degraeve, in militair, later visafslager bij J. Bauwens ;
David Petitt, visafslager te Milford ;
J. Londès, directeur Pêcheries du Nord ;
Louis Demunter, reder-eigenaar van de Pêcheries du Nord ;
Claessens, hoofd-waterschout van Oostende en
een onbekende persoon.

Rechts op de foto :
John Bauwens van de Pêcheries à Vapeur ;
Jules Baels, reder en afslager ;
Raymond Dillen, bureelhoofd van de Pêcheries à Vapeur en
Florimond Zonnekeyn, reder.

Volgens de gegevens verstrekt in "De Plate", staat er op het monument eveneens een Vlaamse tekst. Ik vermoed dat deze zich op de achterzijde moet bevinden.

R. VERBANCK

NETTENBREINAALDEN

In het Heemkundig Museum zijn er nog enkele nettenbreinaalden met de inscriptie "De Plate 1954-1959" ingebrand die verkocht worden als herinnering aan ons jubileum-jaar tegen de prijs van 100 F.

Wij hebben er niet genoeg om aan ieder Plate-lid een te verkopen, daarom raden wij U aan niet langer te talmen om aldus een kleine steun aan uw Heemkundige Kring te geven.

G. V.

OUDE NUMMERS "DE PLATE"

Nog enkele oude nummers van "De Plate" zijn te koop tegen 25 F. per nummer. Van het bijzonder nummer "Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse Zeedijk ; 1830-1878" bezitten wij nog enkele exemplaren aan 150 F. Te bekomen in het Heemkundig Museum.

ERRATA BIJ DE "HISTORIEK VAN DE EERSTE GEBOUWEN LANGS DE OOSTENDSE ZEEDIJK"

Bij het opstellen en persklaar maken van deze bijdrage zijn er enkele fouten in de tekst geslopen die de lezer wel zal willen verbeteren, waarvoor onze dank.

- Op blz. 4, lijn 1, groei, lees, groeiende.
5, lijn 34, het zorgt lees, zij zorgt.
9, lijn 5, draait recht, lees, draait eerst.
11, lijn 3, choquerend, lees coquetterend.
17, lijn 20, tekend, lees, tekenend.
18, lijn 37, Baston lees, Bastion.
19, lijn 18, op van 4 m., lees, op van 4m. bij 4m.
32, paviljoen, die lees, paviljoen, dat.
21, lijn 31, die gebouwen, lees, drie gebouwen.
27, lijn 23, geboden wordt lees, geboden worden.
34, lijn 32, die de ... lees, dat de ... temperen kan.
36, hotels van lees, hotels aan.
35, lijn 40, Luise lees; Luikse.
36, lijn 21, 18 % lees, 18,5 %.
38, lijn 8, H. Hirsch lees, H. Kirsch.
41, lijn 37, bij de weg, lees, bij de wet.
39, handelwijze lees, handelswijze.
43, lijn 24, opgerezen en in lees, opgerezen in.
45, lijn 13/14, die mij bij het verzamelen van zoveel gegevens het ..., lees, die mij het verzamelen van zoveel gegevens hebben vergemakkelijkt.
50, Foto 1, rechts lees, links.
52, Foto 9, Litho Simonau - Toorey lees Simonau-Toovey.

D. FARASYN

— — — — —

De Plate 25

Het bijzonder Plate-nummer "Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse Zeedijk" door Daniël Farasyn is omzeggens uitverkocht. Wie nog een nummer wil dient zich te haasten (verkoopprijs 150 fr.)
Ook van de visnetbreinaalden "De Plate 1954-1979", die als steun voor De Plate verkocht worden, blijven er maar weinig exemplaren meer over. Dit souvenir wordt verkocht aan 100 fr., te bekomen in het Heemkundig Museum.

G.V.

— — — — —

Maurice BOEL

Ons lid, Maurice Boel, krijgt ter gelegenheid van zijn "halve eeuw schilderkunst" een tentoonstelling in het Kursaal van Oostende. Deze manifestatie wordt ingericht met medewerking van de Stad Oostende. De tentoonstelling die doorgaat van 2 tot 16 september mag geen enkele kunstminnende Oostendenaar missen.

O.V.

— — — — —

Het Heemkundig Museum

Het Heemkundig Museum is gedurende gans de maand september geopend van 10 tot 12u en van 15 tot 17u. (De dinsdagen niet). Leden hebben steeds vrije toegang op vertoon van hun lidkaart. Andere peronen betalen 10 fr. (kinderen 5 fr.) G.V.

FRANZ DEVESTEL

° Brugge 1857 - Brussel 1932. Woonde te Brussel in de Rue de la Grosse Tour 13 ; een korte biografie van hem verscheen in E. DE SEYN's : "Dictionnaire biographique des sciences, des lettres et des arts en Belgique" (Brussel, 1936).

Hij bouwde een monumentale villa op de Zeedijk te Mariakerke (Zeedijk, 114) (1908). Het waardige gebouw met een neoklassieke voorgevel die helemaal in grijze natuursteen was uitgevoerd, kwam voor op de eerste door de Stedelijke Commissie voor Monumenten en Landschappen opgestelde lijst van te beschermen gebouwen.

Maar wat een geluk voor de heren bouwpromotoren dat het monumentenjaar maar 365 dagen duurde ! En dat de heren gemeenteraadsleden oordeelden principieel geen privégebouwen op de lijst te weerhouden !!! Ook Bokrijk, die zich aanvankelijk over de waardevolle gevel wou ontfermen, stuitte tenslotte op een "njet" van sommige leden hunner beheerraad. Deze zeedijkvilla, een der laatste, werd dan ook prompt afgebroken in 1977-1978.

AUGUSTE VAN ASSCHE

Gents architect (1826-1907), overtuigd aanhanger van de neogotische stijl. Te Gent bouwde hij ondermeer de Sint-Jozefskerk en voerde hij er tal van restauraties uit aan middeleeuwse gebouwen.

Te Oostende kennen we van hem de DOMINIKANENKERK in de Christinastraat. Zoals blijkt uit een krantenbericht van maart 1880, werden de Dominikanen toen pas eigenaars van de gronden : "Les Rév. Pères Dominicains viennent d'acheter une grande propriété Rue Christine. Ils projettent d'y bâtir encore cette année une vaste et belle église." (La Feuille d'Ostende, 7 maart 1880).

Op 23 september 1883 kon de kerk ingehuldigd worden. LOONTIENS geeft in zijn "Ostende monumentale et pittoresque" een uitgebreide beschrijving van het interieur, dat, met uitzondering van het koorgedeelte, nog steeds zo bestaat. Daarom kunnen we hier ook kort zijn. Toch een paar gegevens : de voorgevel staat wat achteruit gebouwd en wordt van de straat gescheiden door een monumentaal smeedijzeren hekken.

In de voorgevel steekt een monumentale poort waarboven een groot spitsboogvenster. Rechts is er een traptorentje tegen de voorgevel aangebouwd. Het leidt naar het oksaal. Een beeld van de H. Catharina van Siëna siert de voorgevel.

De éénbeukige kerkruimte is in totaal 49 m lang (de kerk zelf 34 m lang op 14,5 m breed ; het koor 15 m lang en 10,5 m breed). De hoogte van de met een houten gewelf afgedekte beuk is 21 m, het koor is 19,5 m hoog. De beuk zelf telt 8 traveeën en het gehele bouwwerk was geïnspireerd op de oude Dominikanenkerk te Gent.

Stippen we aan dat het koorgedeelte van deze kerk tijdens de lange bouwcampagne in de zestiger jaren erg gemoderniseerd werd : vroeger had je tussen kerk en koor een kunstig gesmeedde scheiding, waarvoor de altaren stonden, het geheel in de zuiverste neogotische stijl uitgevoerd.

Dit alles verdween naar de kelders toen het concilie ten einde was en men poogde wat frisse wind door de kerk te jagen. Er bestaan foto's waarop deze oude toestand nog te zien is. Zeldzame prentkaarten tonen ons de gevel van de Dominikanenkerk, het oksaal met het orgel en binnenzichten.

OTTEN & SEULEN, twee personen waarvan me verder niets bekend is, maar die allicht ingenieur-architecten bij de Spoorwegen waren, tekenden de plannen voor het nieuwe maritieme station te Oostende. Ze vatten het gebouw op als een soort paleis in Franse klassicerende barokstijl, waarbij de hallen in glas en ijzer dan weer naar de stationsfunctie verwezen.

De eigenlijke bouw van het station begon in april-mei 1910. De werken werden uitgevoerd door de aannemers gebr. WITTEBORD uit St. Gilles. Dit is trouwens te zien op pancartes die men vindt op fotografische opnamen tijdens de bouw van het station gemaakt.

De monumentale westgevel is in blauwe steen van Soignies, witte euvillesteen en rood graniet opgetrokken. De gevels aan de kant der débarcadère waren versierd met moulures en witte stuccos.

De 17 m hoge ingangshall, die 17 m hoge ijzeren spanten heeft, wordt geflankeerd door 2 grote pilaren die kunstig versierd zijn. Uit deze pilaren vertrekken de aanzetten van de boog die het grote venster in de gevel omvat en die het edikel met de horloge schraagt. Dit centrale gedeelte wordt op zijn beurt geflankeerd door 2 hoekpaviljoenen in de MANSART-stijl.

In het zuid-paviljoen was op het gelijkvloers een Koninklijk Salon en op het eerste verdiep het appartement voor de stationschef voorzien. De linkertoren vervulde een hotelfunctie.

Het mooie stationsgebouw dat op 1 augustus 1913 officieel in gebruik werd gesteld, leed onherstelbare schade tijdens Wereldoorlog I, die amper een jaar later uitbrak. Plaat 45 in "Oostende in oude prentkaarten" biedt de geïnteresseerde lezer een mooi idee van de oorspronkelijke stationspracht. Daarom hier dan ook geen uitvoerige beschrijving.

Het aantal prentkaarten van het station onder al zijn diverse gedaanten is uiteraard legio. Over het station leze men verder het artikel van J. BELLAERT verschenen in 1978, p. 36-37 van "De Plate".

Norbert HOSTYN

EEN COLLEGEMEESTER VERTELT

Met een lach en een traan, een scheut levensoptimisme en een pint gemoedelijkheid bundelde Raymond Houwen voor ons onder de titel "Een collegemeester vertelt" 100 jaren Onze-Lieve-Vrouw College Oostende. Het zijn de stukjes waarmee hij gedurende een lange reeks weken de lezers van de Zeewacht en anderen wist te boeien, en die hij nu in een verzorgde Goekint-uitgave op onze leestafel brengt.

Eerst als leerling en daarna in een onderwijsfunctie volgde Raymond Houwen 50 jaar collegeleven (1927-1977) van zeer dichtbij. Dank zij opzoeken en confrontaties kon hij zich bovendien een betrouwbaar beeld opbouwen over de schooltijd van 1878 tot 1927. Zo slaagde hij erin een volle eeuw kleurig Oostends collegeleven te reconstrueren. De pittige manier van vertellen maakt het boek vlot leesbaar en de meer dan honderd foto's vormen een levendige documentatie en een aangenaam kijkstuk. Tenslotte zullen velen het getekende tijdsbeeld aan hun eigen herinneringen kunnen toetsen en de storij zal bij de lezers wellicht ook een brok nostalgie opwekken die ze met een glimlach zullen verteren.

Te verkrijgen bij de auteur. Prijs : 250 F.

J.B. D.

De 19de eeuw betekende voor ons land een geestelijk-arme periode. Vlaanderen kan trouwens weinig grote namen voornemen op cultureel- en beschavingsgebied. De politieke en vooral sociale omstandigheden liggen aan de grondslag van deze geestelijke armoede. Conscience, David, Blommaert, Willems, Van Duyse en Van Ryswyck zijn namen die ik me nog herinner uit de literatuurgeschiedenis.

Het ware echter verkeerd en eenzijdig te stellen dat ons land een totaal onontgonnen gebied was door intellegentsia. Getuige hiervan is een "Kunst- en Letterblad" dat ik enkele tijd geleden op het spoor kwam en dat dateert van 1841. Het was aan zijn tweede jaargang toe en werd gedrukt op Gentse persen. Het geeft een zeer goed beeld weer van het geestelijk en intellectueel klimaat in het midden van de 19de eeuw.

Groot was mijn verbazing toen ik in de index ook onze stad vermeld stond. Op p. 100 en p. 103 vernemen we dat Oostende toendertijd 2 Vlaamse toneelverenigingen telde : de "Rederykkamer" met als kenspreuk "wat ryp wat groen, komt wysheid voên" en een ander met als kenzin "Eendragt en vreugd". Deze laatste speelde op zondag 12 december 1841 in Gent waar een grote toneelwedstrijd was georganiseerd. Wellicht een eeuwenlange rederijkerstraditie... De eerste daarentegen was geen toneelvereniging in de strikte zin van het woord. Haar activiteiten waren vooral gericht op de taal- en de letterkunde. Wie de enorme taalachterstanden van ons volk toen kent, verwondert dit geenszins. Eigenaardig was ook dat tijdens haar opvoeringen alleen de leden met hun huisgezin toegelaten werden. Enkele van haar toneelstukken waren "De Waerzegger" en "Keizer Karel en de Berchemsche boer". De voorzitter, een Oostendenaar, heette Liebaert en regisseerde tweemaal het drama "Lodewyk van Maele" ; en dit met veel bijval wordt vermeld. Het historisch romantisme van de 19de eeuw wordt hier nog eens aangetoond... Met 27 hebben ze in de Oostendse schouwburg die "... schoon niet groot sy...", "... een aental personen zonder verwarring op bewogen...". Aangemoedigd wellicht door het succes bereidde de auteur een nieuw stuk voor in 5 bedrijven en 7 taferelen "Lara of de onpligtige Banneling"...

De Gentse leraar en archivaris PRUDENS VAN DUYSSE (1804-1859) publiceert in een volgende jaargang (1842) een volkssage over het Beleg van Oostende. Het komt uit een handschrift van P. D'Obercourt, getiteld "Oorspronck van Nederlandt" en berust op het Gents archief.

Hier volgt een integrale overname (p. 31-32) :

"Een ryke pachter, wonende tusschen Brugge en Middelburg, is in den zomer van den jare 1600 gekomen met een voer houts, naer Brugge. Onderwege ontmoette hy soldaten, die hem dit hout wilden afkopen. Daer hy vreesde in plaets van geld, slagen tot betaling te krygen, wendde hy voor, dat hetzelfde, als reeds verkocht, voor Brugge bestemd was.

Vrees niet, zeiden de soldaten ; voer het slechts met ons in het fort : gy zult rykelijk voor uwe moeite voldaan worden.

De pachter, voor het verlies zijner paerden en verdere gevaren beducht, willigde hunne vraag in. En komende in het fort, omtrent Audenburg, zoo hem dacht, heeft hy het hout van den wagen geworpen en uit hoofde der hitte, van hen drinken begeert. - Gaet in den kelder, spraken zy, hem op een vervallen hys wysende. De boer wond er ene menigte soldaten liggen slapen. Een hunner stond op, en den tap ener ton uittrekkende, liep er een vocht uit, gelijk an roden wyn of bloed, dat eindelyk tot de knoeselen toe opklom. De soldaten die tot dusverre stille gelegen hadden, bewogen zich nu en ziden : "Pachter, bemerk wel wat gy hier ziet : het is een voorteecken van wat er sal gebeuren in de omliggende plaetsen, waar er soo veel volk zal verslagen worden als gie er hier by hopen siet liggen, en waer het

bloed, soo overvloedig als desen rooden wyn, zal verstort worden, ja, waer het dat de aerde door hare droogte het niet dronke, soude me ook wel tot de knoeselen in het bloed gaen": Hier mede syn de soldaten verdwenen ; de pachter zag niets meer en werd bevreesd - Uit den kelder geraekt synde, heeft hy God bedankt, syn voer houts hervonden, en dit weer naar huis gebracht".

Zo aan te zien, meen ik te mogen stellen dat, ook in Oostende, her en der sprankels aanwezig waren om bredere kringen, weliswaar vaak een burgerij, in contact te brengen met een geestesleven. De hefboom daartoe was de volkstaal die muziek, toneel, wetenschappen, plaatselijke en nationale geschiedenis, geloof of devotie, dichter bij mensen bracht.

Ivan VAN HYFTE

LIEDJES VAN JAN VAN WULPEN

Toen ik nog kleine jongen was, hoorde ik mijn grootmoeder zaliger dikwijls zeggen als er iets bijzonders gebeurd was : "We gaan het vertellen aan Jan van Wulpen". Inderdaad, de Jan wist op alle gebeurtenissen een passend lied te schrijven en nam daarbij niet altijd een blad voor de mond, zoals hij het zelf liet drukken op de vliegende bladen met liedjes van eigen maaksel en andere die hij al zingend verkocht.

Zo ook met het volgende liedje waar de dichter in de laatste strofe bekent dat hij met zijn "stoute muile" wel eens slagen zal krijgen dat hij niet meer weg en kan.

Wat er precies gebeurd is kunnen we uitmaken als we het lied aandachtig lezen. Terwijl de vrouw van Jan (niet van Wulpen) in het "kinderbed" lag moet de knappe man een sortietje gedaan hebben naar de Maria-straat (de Maria Hofstraat ?) en daar voor "een frank en 17 centen en half" met een getrouwde vrouw in een donkere gang zijn gegaan. In de kelder van het huis moest nog een paar duchtig aan het vrijen zijn geweest. De politie heeft waarschijnlijk een inval gedaan en de twee koppeltjes op de boek gezet.

Toen zijn vrouw dat te weten kwam heeft ze dan haar wraak genomen, niet op haar man Jan, maar wel op het meisje.

Jan van Wulpen verzwijgt de namen "voor de familie", zoals hij zelf schrijft in de titel van het lied, maar de feiten en namen moeten in die tijd wel bekend zijn geweest in onze stad zodat het verzwijgen van de namen niet veel zin had en dat het lied van Jan van Wulpen wel overal sukses zal gehad hebben in de "Café Chantangs" waar hij zijn liederen zong en de teksten verkocht.

J.H. K.

Een ware gebeurtenis voorgevallen in de Stad Oostende, waarvan hier de namen verzwegen worden voor de familie.

=====

STEMME : Boven op de zolder in de schavelinge

Wat hoort men weer in onze stad (2 m.
rare farsen, en wat dingen zijn er dat)
van een getrouwde man
't is zoo een knappe Jan,
Een ieder klapt ervan
Omdat hij goed zijn stieltje kan.

Hij schoot in zoo een verdommelijke lach
omdat hij daar een van zijn vrouwtjes zag
hij sprak wil mij verstaan
het is al gauw gedaan,
hij is met die getrouwde vrouwe
in den donkere gang gegaan.

Zij kreeg een frank en 17 centen en half
En z'heeft een kop gelijk een kalf
Maar wat een groot beslag
zoo gauw dat hij bezag
Dat zijn vrouwtje op haar kamer
bracht een kleintje voor den dag.

Maar als het spel nu was gedaan
spraken zij van weg te gaan
Maar daar was nog een paar
in de kelder bij malkeer
En het meisje liep naar boven
in haar lang verstreuveld haar.

Zij waren nu met vieren geatrapeerd
zoo een farse d'as de moeite weerd,
getrouwde en jonge lien
kwamen om dat spel te zien
en ik weet niet hoe de wet
zulke dingen niet verbeeën.

Daar wierd nu aan zijn vrouw gezeid
Op zoo eenen korten tijd
uw man wil mij verstaan
is weeral weggegaan
heeft het in de Maria strate
in de schavelinge gedaan.

Dat vrouwtje was nu geheel hersteld
en zij liep met groot geweld
ze sloeg daar kort en bot
dat meisje in haar kot
zij sloeg de brokken tegen haar muile
van de gebrokene pispot.

Daar word er van zoovel gepraat
zoowel in d'huizen als op straat
dat is een slecht bedrijf
om aan een ander wijf
daar al u geld te geven
om te komen aan haar lijf.

En die dat liedje heeft gemaakt
gaat worden bij zijn vel gepakt,
't is weer al plezier Jan
die dicht van alle man
maar hij zal eens slagen krijgen
dat hij niet meer weg en kan.

(Jan VAN WULPEN)

In oude prentkaarten

In de bekende reeks verschenen in de jongste maanden weer enkele delen bij, o.a. "Knokke in oude prentkaarten, deel 2" door Johan Ballegeer en Jean-Pierre Braems (deel 1 verscheen in 1972 van de hand van André D'hont), en "Lissewege in oude prentkaarten" door Johan Ballegeer en Armand Lonneville. (Prijs : 375 fr. per deel).

Anto Diez

Bij de uitgeverij Artiëstenfonds te Antwerpen verscheen een mooi geïllustreerd werk over Anto Diez door Frans Vyncke. Deze rasechte kunstschilder, echtgenoot van de befaamde koördirigente Aimée Thonon, woont sinds 1957 te Oostende en sinds 1961 te Bredene. Het werk bevat naast zijn biografie, ook een keuze uit zijn bibliografie en tentoonstellingen. (Prijs : 250 fr.)

Muziek en jeugd

Een onzer leden, Christian-Adolphe Wauters publiceerde een rijk geïllustreerd boek "Muziek en jeugd ; van Gregorius tot Pink Floyd". Uitgegeven bij Lannoo, Tielt. (Prijs : 398 fr.)

O.V.

Een index op de "Flandria illustrata" van A. Sanderus

Onder de talrijke gebruikers van Sanderus zal niet één betwijfelen dat zijn "Flandria illustrata" en zijn "Verheerlykt Vlaandre" een uitvoerig en wetenschappelijk register nodig hebben. Hoe anders wegwijs geraken uit de diverse afbeeldingen in de verschillende edities, afbeeldingen die tot op heden nog de voornaamste aantrekking vormen van dit monumentale werk ? Dank zij Carlos de Vleeschauwer zullen historici, heemkundigen, grafiekverzamelaars en alle geïnteresseerden voor Sanderus en zijn werk hiermee nog beter ons Verheerlijkt Vlaanderen leren kennen. Hier volgt de (wat dorre) bibliografische beschrijving. De "Flandria illustrata" van Antonius Sanderus. Alfabetisch register van het illustratiemateriaal in de twee Latijnse edities (1641, 1732) en in "Verheerlijkt Vlaandre" (1735). Eerste aflevering : LOCALITEITEN, door Carlos de Vleeschauwer. Onlangs gepubliceerd in : "Archives et bibliothèques de Belgique - Archief- en bibliotheekwezen in België", deel 49, 1978, nr. 1-2, blz. 114. Voor Oostende biedt Sanderus een "stadsplattegrond" in 1601, een recentere stadsplattegrond en een beeld van het Nieuw Stadhuis, 1711. Zandvoorde wordt niet vermeld, Stene noch Mariakerke evenmin ...

E. SMISSAERT

```

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XX De fotobladzijde "Kustfolklore" wordt U deze XX
XX maand aangeboden door XX
XX G I N O XX
XX die sinds vele jaren "bellekarren" en andere XX
XX kinderfietsen te Oostende verhuurt. XX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

```

TEKSTOVERNAMES UIT DE PLATE IS STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

De laatste
uitgegeven boeken

zijn **ALTIJD**

te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen